

Slovenci in volitve

Ze površna proučitev nedeljskih volilnih izidov potrjuje znano resnico, da večina slovenskih volivcev in volivk glasuje za listo KPI. To je ponovno prišlo izrazito do izraza na Tržaškem, nekoliko manj izrazito na Goriškem, medtem ko so Benečija, Režija in Kanalska dolina vprašanje zase. Tu namreč še vedno »kraljuje« Krščanska demokracija, ki je zdaleč najmočnejša politična sila, čeprav je treba priznati, da so komunisti tudi na tem območju povsod nekoliko napredovali.

Volilni uspeh KPI med Slovenci v Italiji je posledica predvsem dosledne politike, ki jo ta stranka vodi do manjšinske problematike, in je poleg tega v skladu s samo družbeno strukturo manjšine (v ogromni večini odvisni delavci). Na zadnjih volitvah pa so komunisti vključili na listo kot neodvisnega kandidata vseučiliškega profesorja, sociologa Darka Bratina, kar je bila vsekakor posrečena izbira — Darko Bratina je tudi ravnatelj Slovenskega raziskovalnega instituta — kot je jasno dokazalo zares veliko število preferenčnih glasov, ki jih je zbral na ozemlju Furlanije-Juljske krajine (nad 10 tisoč).

Socialisti, ki na drugih volitvah navadno nastopajo tudi s kakim slovenskim kandidatom, tokrat niso vključili na svojo listo nobenega Slovenca. Njihova bera med slovenskimi volivci je bila seveda skromna.

Lista »Federalizem - Evropa narodov«, na kateri so bili trije kandidati Slovenske skupnosti, je zbrala na ozemlju dežele Furlanije - Julijske krajine kakih 7 tisoč glasov, se pravi manj, kot jih na lanskim deželnih in političnih volitvah prejela lista Slovenske skupnosti. Ta lista se je predstavila z znakoma valdostanske stranke Union Valdôtaine in Sardinske akcijske stranke. V političnem pogledu je bila odločitev Slovenske skupnosti vsekakor modra in pravilna, kajti na dlani je, da more čim tesnejše sodelovanje z narodnimi manjšinami le krepiti prizadevanja za njihov obstoj. Zdi pa se nam, da so delo in napor vodstva Slovenske skupnosti ostali povečini neznani širši javnosti in celo mnogim članom in somišljenikom Slovenske skupnosti. Prizadevanja za sodelovanje med manjšinami je treba vsekakor bolj in bolje popularizirati, saj kaže, da bo v prihodnosti takšen ali podoben skupni nastop vedno bolj aktualen, zlasti glede na težnjo večjih političnih strank po poenostavljanju političnega življenja s postavljanjem nekaterih pregrad, kot bi na primer bil količ-

nadaljevanje na 2. strani ■

Komunisti so prehiteli demokristjane

Bodo volilni izidi vplivali na notranjepolitično dogajanje?

Po 38 letih volilnega tekmovanja je Komunistični partiji Italije preteklo nedeljo prvič uspelo prehiteti Krščansko demokracijo: čeprav za bore tri desetinke odstotka so komunisti postali stranka relativne večine. To je najvidnejši rezultat letošnjih evropskih volitev v Italiji, h kateremu lahko takoj pristavimo še dvojje neposredno razvidnih ugotovitev: stranke vladne večine so se na splošno slabo odrezale, medtem ko so opozicijske sile v glavnem za beležile uspeh.

Od petstrankarske vladne večine so proti pričakovanju največ glasov izgubili liberalci in republikanci, ki so nastopili na skupni listi. Občuten je bil tudi padec socialdemokratov, vendar ni bil tolikšen, kot so nekateri napovedovali, upoštevajoč dejstvo, da je njihov glavni tajnik Pietro Longo vpleten v škandalu prostozidarske lože P2, ki je bil ponovno v središču pozornosti javnega mnenja prav v predvolilnem času. Krščanski demokraciji je uspelo zaustaviti nazadovanje, ki ga je beležila na zadnjih volilnih preizkušnjah, socialisti pa kljub Craxijevemu predsedstvu vlade niso napredovali, kot so si nadejali.

Ob šibenju strank vladne koalicije pa so poleg KPI dosegle uspeh tudi ostale opozicijske stranke, tako misovci na skrajni desnici kot Proletarska demokracija in Radikalna stranka na levici. V tem sklopu je

mogoče omeniti tudi dobro uveljavitev etničnih manjšinskih list.

Napredovanje opozicije v Italiji ni izjemno v evropskem volilnem kontekstu. V vseh evropskih državah z izjemo Grčije so vladne stranke v večji ali manjši meri nazadovale, pa naj so leve ali desne. Verjetno so na ta način plačale nepopolitiko varčevanja in klestenja državnih izdatkov, ki jo nalaga gospodarsko stanje. V italijanskem primeru pa so gotovo pripomogle k neuspehu vladnih strank tudi njihove medsebojne polemike, ki so bile posebno žolčne prav v času volilne kampanje. K vsemu temu je po

nadaljevanje na 2. strani ■

SESTAVA NOVEGA EVROPSKEGA PARLAMENTA

Stranke	Poslanci	%	Posl. l. 1979
Socialisti	131	30,18	124
Kršč. demokrati	109	25,12	117
Konservativci	48	11,06	63
Komunisti	42	9,68	48
Liberalci	33	7,60	38
Demokrati	28	6,55	22
Druge liste	43	9,91	22
Skupno	434	100,00	434

Izidi evropskih volitev v Italiji

Liste	Evropske volitve 1984			Poslanska zbornica 1983		Evropske volitve 1979		
	Glasovi	%	Sedeži	Glasovi	%	Glasovi	%	Sedeži
KD	11.532.342	33,0	26	12.148.354	32,9	12.774.320	36,4	29
KPI	11.624.183	33,3	27	11.029.355	29,9	10.361.344	29,6	24
PSI	3.909.027	11,2	9	4.221.785	11,4	3.866.946	11,0	9
MSI	2.265.619	6,5	5	2.509.772	6,8	1.909.055	5,4	4
PSDI	1.208.071	3,5	3	1.507.294	4,1	1.514.272	4,3	4
PRI/PLI	2.131.457	6,1	5	2.947.432	8,0	2.167.298	6,2	5
DP	495.121	1,4	1	542.476	1,5	252.342	0,7	1
Radikalci	1.193.141	3,4	3	811.462	2,2	1.285.065	3,7	3
SVP	197.208	0,6	1	184.971	0,5	196.373	0,6	1
UV/Sar./SSk	190.111	0,5	1	—	—	—	—	—
Liga ven.	160.955	0,5	—	125.242	0,3	—	—	—

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 24. junija, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Kozorog« (France Bevk - Sergej Verč); 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 14.40 Šport in glasba ter prenosi z naših kulturnih prireditvev; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 25. junija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Almanah: Sedma stopnja sreče; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Richard Wagner: Večni mornar (1. dejanje); 11.30 Literarni listi; 12.00 Skrivnost verstev; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Gospodarska problematika; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Damir Feigel: »Detektiv Belin«; 16.30 Tja in nazaj; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Slavnostni koncert ob 15-letnici zborovske revije »Primorska poje«; 18.00 Pod Matajurjan, oddaja o sedanosti in preteklosti Beneške Slovenije; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 26. junija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Almanah: Vetrna raznaša besede; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Richard Wagner: Večni mornar (drugo in tretje dejanje); 12.00 Folklor narodov Jugoslavije; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 »Dedek in njegova harfa« (Mladinska radijska igra) - Jožko Lukeš; 15.00 Naš jezik; 15.05 Tja in nazaj (Mladi mladim); 16.00 Tiho, polglasno, krič; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Slavnostni koncert ob 15-letnici zborovske revije »Primorska poje«; 18.00 Izvirna radijska igra: Zora Tavčar: »Skrivalnica«; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 27. junija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Literarni listi; 12.00 Sprehodi med starimi spomeniki; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Naši zbori; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Damir Feigel: »Ljudski glasbožji glas«; 14.30 Tja in nazaj (Diskorama); 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Glasbena kronika s Hrvaškega; 18.00 »Poezija slovenskega zapada« - primorski pesniki in analitičnem prikazu Tarasa Kurmaunerja; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 28. junija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Trim za vsakogar; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Pisani otroški svet; 14.30 Naš jezik; 16.00 Na goriškem valu; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Zbor »Zorka« iz Šabca in zbor »Koča Kolarov« iz Zrenjanina; 18.00 Četrtekova srečanja; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 29. junija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Niti življenja; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Dogodki in problemi; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Damir Feigel: »Novi serum«; 14.30 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Mladi izvajalci: violini Marko Bitežnik (pri klavirju Mojca Šiškovič); 18.00 Kulturni dogodki; 18.30 Nabožna glasba; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 30. junija, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Tržaški oktet (umetniški vodja Janko Ban); 11.30 Beležka; 12.00 »Glas od Rezije«; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Izbrana dela slovenskih mladinskih pesnikov in pisateljev; 14.30 Naš jezik; 14.35 Halo, tu Radio Trst A!; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Pihalni orkester »Breg« iz Doline; 18.00 Hej, tovariši: »Partizanski miting št. 3«; 19.00 Radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart, Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

SLOVENCİ IN VOLITVE

■ nadaljevanje s 1. strani

nik 5 odstotkov za izvolitev kandidatov v ta ali drugi zbor. Ne glede na takšne ali drugačne težave — višek volilne kampanje je sovpadal z za SSK malo posrečeno rešitvijo krize v tržaškem občinskem in pokrajinskem svetu — je treba priznati, da je kandidat SSK, deželni tajnik prof. Andrej Bratuž prejel na deželni ravni nad 2 tisoč preferenčnih glasov, kar je glede na dejstvo, da je lista prejela kakih 7 tisoč glasov, vsekakor lepa številka.

Vodstvo SSK ima pa lahko to zadoščenje, da je bil na skupni manjšinski listi izvoljen en kandidat v evropski parlament. To je predsednik Sardinske akcijske stranke prof. Columbu, čigar lista je na Sardiniji prejela nad 130 tisoč glasov in s tem postala tretja politična sila na otoku.

Izidi nedeljskih volitev bi seveda zahtevali temeljitejšo analizo, vendar že zdaj lahko rečemo, da te volitve gotovo niso iz-

Bodo volilni izidi...

■ nadaljevanje s 1. strani

mnenju številnih opazovalcev treba še dodati tragično smrt glavnega tajnika KPI Enrica Berlinguerja, ki je vzbudila val sočutja med prebivalci in ki so jo znali komunisti spretno vključiti v svojo volilno kampanjo.

Kljub temu, da je v nedeljo šlo za volitve v evropski parlament, so jim skorajda vsi v Italiji pripisovali velik, če že ne prvenstven, notranjopolitični pomen. Težko pa je ugotoviti, kakšne posledice bi utegnili imeti nedeljski volilni premiki v italijanskem političnem življenju. Po dokaj razširjenem mnenju je vladna kriza po volitvah videti celo manj verjetna, kot pred njimi. Vsekakor pa zaenkrat ni na obzorju nobene dejanske vladne alternative. KPI je na teh volitvah res postala stranka relativne večine, njene možnosti, da bi prišla na oblast, pa so po vsem sodeč danes celo manjše kot leta 1976, ko ji ni uspelo prehiteti KD.

padle tako, da bi se ošibila naša splošna prizadevanja za obstanek in razvoj, kar je in bo tudi v prihodnosti skrb vsake manjšine.

Od četrtega dalje
nova uprava v Trstu

Z odobritvijo poročila tržaškega župana Richettija se je v četrtek, 14. t.m., zaključila razprava o novi občinski koaliciji, ki jo sestavljajo predstavniki Liste za Trst, Krščanske demokracije, republikancev, socialdemokratov, liberalcev in Slovenske skupnosti.

Med razčlenitvijo programske politike nove koalicije ni bilo v resnici povedano veliko novega ali vsaj temeljitnega. Šlo je v glavnem za pogrevanje že znanih in večkrat ponovljenih tem.

Sledila je razprava, pri kateri so sodelovali Pangher in Tomizza za Krščansko demokracijo, predstavniki Liste za Trst Cecovini in Galazzi, odbornik Hermet, komunisti Calabria in Spetič ter še socialisti D'Amore, Agnelli in Frausin. Nekateri govorniki so se tudi spomnili slovenskega vprašanja.

Tako je npr. bivši župan Cecovini razvil že znano tezo liste o dvojezičnosti in ponovil tezo o preštevanju manjšine.

Calabria je potrdil, da bodo komunisti ostali v opoziciji, Spetič pa je obsodil nacionalistično obarvanost nove koalicije, kljub prisotnosti Slovenske skupnosti.

Član Liste za Trst Hermet je med drugim dejal, da je prisotnost »Slovenske skupnosti« v novem odboru povsem odvečna, podobno nasprotovanje glede manjšinskih vprašanj pa je izrazil tudi listar Galazzi. Predstavnik tržaškega gibanja Parovel je bil mnenja, da je ta občinska koalicija precej nacionalistično obarvana, kar je v nasprotju z interesi italijanskega in slovenskega prebivalstva.

dalje na 5. strani ■

Izidi volitev v deželi Furlaniji Julijski krajini

Liste	Evropske volitve 1984		Poslanska zbornica 1983		Evropske volitve 1979	
	Glasovi	%	Glasovi	%	Glasovi	%
KD	306.065	36,57	298.246	34,49	314.281	36,66
KPI	207.729	24,82	191.549	22,15	191.383	22,33
PSI	91.830	10,97	93.106	10,77	92.173	10,75
MSI	48.931	5,85	50.293	5,82	39.704	4,63
PRI	—	—	44.824	5,18	16.173	1,89
PSDI	46.476	5,55	45.657	5,28	54.357	6,34
PLI	—	—	19.622	2,27	62.656	7,31
PLI/PRI	73.468	8,78	—	—	—	—
Radikalci	33.025	3,95	23.060	2,67	52.531	6,13
DP	13.205	1,58	12.328	1,43	5.564	0,65
PDUP	—	—	—	—	7.549	0,88
SVP	2.726	0,32	—	—	3.606	0,42
Liga veneta	5.486	0,66	1.408	0,16	—	—
UV/Sar./SSK	7.951	0,95	—	—	—	—

Unija Italijanov za Istro in Reko na obisku pri SKGZ

V petek, 15. junija, je bilo srečanje med zastopniki Unije Italijanov iz Istre in z Reke in predstavniki SKGZ. Srečanje je imelo za cilj proučitev položaja slovenske manjšine v mejah Italije in italijanske v mejah Jugoslavije.

V dopoldanskih urah je obisk potekal v prostorih SKGZ v Trstu, kjer so predstavniki imeli priložnost, da so poglobili vprašanja v zvezi z manjšinsko situacijo in vlogo, ki jo lahko ima v družbi, popoldne pa je bila delegacija na obisku v Sovodnjah in v Gorici, kjer so si njeni člani med drugim ogledali Kulturni dom.

Zastopniki SKGZ, ki jih je vodil Boris Rece, in predstavniki Unije Italijanov za Istro in Reko, ki jih je vodil Silvano Sau, so soglašali, da ima vsaka manjšina precej podobne probleme, ki pa jih seveda rešuje glede na razmere, v katerih živi. Omenili so tudi vprašanje preštevanja manjšine, pomena odprte meje, vprašanje malo-obmejnega sodelovanja.

PRED VRATI SO ZRELOSTNI IZPITI

Mature so pred vrati. Po malih maturah in izpitih na osnovnih šolah se bodo z julijem začele mature tudi na naših višjih srednjih zavodih. Tržaško šolsko skrbništvo je s tem v zvezi pred dnevi objavilo sestavo komisij za letošnje zrelostne izpite.

Naj navedemo vsaj imena predsednikov posameznih komisij. Na znanstvenem liceju »France Prešeren« v Trstu bo predsednik prof. Martin Jevnikar, na učiteljsku »Anton Martin Slomšek« prof. Maks Šah; na poklicnem zavodu »J. Stefan« prof. Laura Abrami, za klasični licej »Primož Trubar« v Gorici prof. Egidij Košuta. Komisija, ki je bila imenovana za goriški licej, bo ocenjevala tudi dijake klasičnega oddelka liceja »Prešeren« v Trstu. Za trgovski tehnični zavod »Žiga Zois« pa je bil imenovan za predsednika prof. Franko Piščanc.

Odprli so 36. tržaški velesejem

V soboto, 16. t.m., so odprli v Trstu 36. mednarodni velesejem. Vlado je zastopal minister za ekologijo Biondi. O gospodarskem položaju je na začetku svečanosti poročal predsednik velesejemske ustanove Toresella. Govoril je o svetovnem, italijanskem in krajevnem položaju. Za Trst je zahteval čimprejšnjo odobritev načrta Marcora - Pandolfi - Altissimo, ki bi moral vsebovati davčne in kreditne olajšave za industrijski razvoj. Te ukrepe naj bi razširili tudi na Goriško.

Toresella je poudaril, da ima velesejem dva temeljna cilja: gospodarsko sodelovanje Trsta in dežele s tujino ter večjo povezavo med tržaškimi tercialnimi dejavnostmi in furlansko industrijo. Tako Toresella kot župan Richetti in predsednik pokrajine Marchio so v svojih posegih kritično obravnavali predstavitev pomorskih prog iz Trsta v Genovo. Minister Biondi je po svečanosti sprejel delavce, ki so demonstrirali pred velesejmom proti omenjenemu načrtu in sploh proti gospodarski krizi v Trstu.

Na svečanosti je spregovoril tudi predsednik deželnega odbora Comelli. Zaradi zaslug za velesejem so podelili kolajne šestim domačim in tujim osebnostim ter častne diplome štirim podjetjem, ki dolga leta sodelujejo pri prireditvi.

Letošnjega 36. mednarodnega vzorčnega velesejma se udeležuje 18 držav, kar je 35 odst. več kot lani. Razstavljalcev je 230, zastopanih podjetij pa 800. Velesejem bo odprt do 28. junija. Ob nedeljah je odprt od 16. do 23., ob delavnikih pa od 10. do 24. ure.

DAN JUGOSLAVIJE

V ponedeljek je bil na velesejmu Dan Jugoslavije. Ob tej priložnosti je prispelo na sejem številno jugoslovansko odposlanstvo, med drugimi veleposlanik v Rimu Kosin ter generalni konzul v Trstu Mirošić. Odposlanstvo na tiskovni konferenci je vodil predsednik Gospodarske zbornice Slovenije inž. Bulc.

Predsednik velesejma Toresella je v

pozdravnem nagovoru spomnil, kako Jugoslavija sodeluje na tržaških sejmih vse od začetka, to je od leta 1948. Izrekel je zadovoljstvo, da so jugoslovanske zvezne oblasti nekoliko olajšale prehode čez mejo v zvezi s pologom. Poudaril je pomen osimskih sporazumov ter upe, da bo uspešno delovala pred kratkim ustanovljena mešana komisija za gospodarsko sodelovanje na obmejnem področju.

Toresella je navedel tudi razne statistike, iz katerih je razvidno veliko povečanje obmejnega trgovine po avtonomnih računih za Trst in Gorico, v meddržavni trgovini pa je Jugoslavija prišla po njegovem do aktivnega salda. Pohvalno se je končno izrazil o raznih skupnih prireditvah, kot je Transadria, ki je bila letos na Reki.

Predsednik Bulc je v nagovoru obrazložil jugoslovanski dolgoročni program za premaganje gospodarske krize. Dejal je, da je Jugoslavija lani plačala v tujini dolgove za 4,6 milijarde dolarjev. Tudi za bodoče računa na mednarodno sodelovanje.

V tej zvezi je Bulc poudaril zlasti potrebo po višjih oblikah gospodarskega sodelovanja, to je po industrijski kooperaciji in uvozu tehnologije v Jugoslavijo. Prav tako je priporočil znanstveno sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo. Navedel je razna znanstvena središča, ki delujejo v Trstu, Ljubljani in Zagrebu in katerih stike bi lahko okrepili.

Predsednik gospodarske zbornice Slovenije je končno poročal o sestanku gospodarskih zbornic iz 10 dežel Alpe-Adria, ki je bil pred kratkim v Gradcu. Obravnavali so okrepitev gospodarskega sodelovanja na številnih področjih od prometa do turizma ter so odobrili za kooperacijo deset temeljnih točk.

Časnikarji so nato zastavljali vprašanja zlasti o obmejnem sodelovanju, o perspektivah nove mešane komisije ter o določbah, katere bo vseboval novi jugoslovanski zakon za tuje investicije ali »joint ventures«. Zvečer je bil v prostorih generalnega konzulata sprejem, ki se ga je udeležilo veliko številno predstavnikov oblasti ter gospodarskega in kulturnega življenja, med njimi lepo število predstavnikov slovenske narodne manjšine.

—o—

POLETNE PRIREDITVE V ŠKEDNJU

V Škednju se je začel kulturni spored v okviru tradicionalne poletne prireditve, ki je letos deseta in torej jubilejna. Proslavljajo pa še dva jubileja z okroglima obletnicama: 30-letnico domačega pevskega zbora in 20-letnico Doma Jakoba Ukmarja, kjer je bila v nedeljo, 17. t.m., zvečer prireditev na prostem. Program je obsegal nastop domačega zbora, ki ga vodi Marija Družina, njegov ustanovitelj in dolgoletni pevovodja pa je bil g. Dušan Jakomin, ki zdaj vodi otroški zbor iz Škednja in od Svete Ane; tudi ta dva zbora sta sodelovala na nedeljski prireditvi. Kot gostje pa so prišli iz Pirana člani folklorne skupine Kulturno-umetniškega društva Karol Pahor. Za prijeten večer je nazadnje skrbel znani ansambel TAIMS z Opčin.

Iz naše preteklosti

K ARETACIJI A. BRESSANA

»Voce di Gorizia« z dne 24. t.m. prinaša daljše poročilo o aretaciji uradnika A. Bressana, ki je domnevno streljal na narodnega mučenika A. Štrancarja in povzročil njegovo smrt. Skuša najti tudi vzroke, vsled katerih se je oblastvo še le po več tednih odločilo najti zločinca. Pri tem opozarja na govor dr. Besednjaka, ki je, kakor znano, med govorom izročil Mussoliniju slike pokojnega našega Štrancarja. Omenja tudi njegov razgovor z ministrskim predsednikom, ki se je vršil drugi dan in priobčuje oni odlomek, ki se je tikal te žalostne zadeve. »Voce« piše:

»Dr. Besednjak je imel prihodnji dan — dan po govoru v zbornici — tudi razgovor z Mussolinijem, v katerem je hotel prikazati Štrancarja kot slovenskega mučenika. Min. predsednik je zagotovil dr. Besednjaku, da bi bil poslal, če bi bil vedel za

žalostni slučaj, družini sožalno brzojavko, da pa ne gre za mučenika.

Dr. Besednjak je pripomnil: »Gre za žrtev fašistovskih nasilstev«.

Mussolini: »Ne!« Samo za žrtev«. »Za žrtev slučaja«, je pripomnil podminister Acerbo, ki je bil pri razgovoru navzoč.

Ker je to žalostno poglavje zadnje volilne borbe našim čitateljem in vsemu slov. ljudstvu dobro znano, zato samo rečemo: če bi se bila fašistovska stranka varovala takih in sličnih »slučajev«, bi ne bila danes tam, kjer je.

Ob koncu pa »Voce« zatrjuje, da Bressanove aretacije ni povzročil dr. Besednjakov govor, ne njegov razgovor z Mussolinijem in tudi ne zločin izvršen na Matteottiju, temveč pravi, da so se za preiskavo oblasti že prej brigala.

Goriška straža, 26.6.1924

Praznik nabrežinske godbe na travniku Sokola

Nabrežinska godba na pihala že desetletja opravlja pomembno narodno in kulturno vlogo v Nabrežini, oziroma na širšem občinskem področju. V zadnjih letih, ko se je bistveno pomladila in s tem pridobila na zagonu in novih moči, pa je to svoje poslanstvo še bolj okrepila. Ne samo medletno delovanje, priložnostni koncerti in samostojni koncerti, ki jih godba prireja v Nabrežini in drugod, tudi drugo delo potrjuje to njeno uspešno poslanstvo. Med pomembnimi pobudami, ki jih godba na pihala Nabrežina že tradicionalno prireja, pa je tudi poletni praznik na nabrežinskem travniku Sokola, kar nekako pomeni mejnik v letnem delovanju.

Lepo vreme je privabilo tako v soboto kot v nedeljo veliko ljudi, ki pa niso samo plesali in si pri kioskih blažili žejo in lakoto, ampak so lahko tudi prisluhnili nastopu nabrežinske godbe, ki je igrala tako v soboto kot nedeljo in še nedeljskemu koncertu pihalnega orkestra iz Turjaka. Veselo vzdušje, ki je bilo na prazniku, pa je lahko ne samo v zadoščenju za vse opravljeno delo, ampak tudi priznanje godbenemu društvu za njihovo delo na področju glasbenega, kulturnega in narodnega delovanja.

OPENSKI TRAMVAJ SPET VOZI

Trst je spet dobil svoj znameniti openški tramvaj, ki je poleg burje drugi njegov simbol. Poteklo je več kot leto dni, da so obnovili in preuredili progoto Trst - Opčine in nekoliko prenovili tudi mehanski sistem.

Začetna vožnja je bila v četrtek, 14. junija. Slovesnost sama pa ni stekla po predvidenih napovedih, ker so uslužbenci tržaškega Lloyda s protestno akcijo ustavili prvo vožnjo tramvaja, ker so s tem hoteli opozoriti na težave, ki jih doživlja pomorska družba.

Vsekakor openški tramvaj spet vozi in povezuje Opčine s Trstom. Priljubljenost tega prevoznega sredstva pa so potrdili številni redni koristniki mestnih prevoznih sredstev in številni izletniki, še posebej v nedeljo, ko so se odločili za sprehod po Krasu ali Napoleonski cesti.

Mladi bodo raziskovali v Dolini

Skupina višješolcev s Tržaškega in Goriškega se bo tudi letos udeležila »Mladinskega raziskovalnega tabora«, ki ga prirejajo Društvo slovenskih naravoslovcev »Tone Penko«, Odsek za zgodovino pri Narodni in študijski knjižnici in Slovenski raziskovalni inštitut. Letos se prirediteljem prvič pridružuje Klub mladih raziskovalcev, ki je nastal prav iz vrst tistih mladih, ki so se v prejšnjih letih udeležili te zanimive študijske in raziskovalne pobude. Letošnji »Tabor« je že četrti.

Kot prejšnja leta bodo tudi letos dela potekala v sodelovanju z ljubljanskim društvom »Znanost mladini«, kot pokroviteljica pa bo tokrat podrpla raziskovalni tabor dolinska občinska uprava.

Sklepna akademija tržaške Glasbene matice

Glasbena matica je priredila v ponedeljek, 18. t.m. v Kulturnem domu v Trstu svojo sklepno akademijo, na kateri so nastopili z bogatim, pestrim in zanimivim sporedom številni mladi in starejši gojenci glasbene šole.

Spored se je začel z nastopom trija kljunastih flavt, ki je izvedel zanimivo renesančno skladbo. Sledila je Boccherinijeva skladba za klavir in violino, ki sta jo izvajala Majda in Marko Ozbič. Pianist Aljoša Starc je odlično zaigral Bachov »Preledij in fugo«, duo flavt Ozbič - Mijot pa Naudotovo skladbo za ta instrument.

Sledila je »Romanca« za violončelo in klavir skladatelja Golpedermana, Corellijev »Kvartet« in Brittnova skladba za oboo solo in Ibertova za oboo in klavir.

Kitarist Ferri je izvajal Tarregov »Arabski capriccio«, duo Košuta - Šiškovič je izvajal »Concertino« skladatelja Weberja, trobentač Jagodic pa je ob spremljavi pianista Kralja izvedel »Salon Stük« skladatelja Schroema. Sledil je prvi stavek Mozartovega »Koncerta v Es duru« za rog in orkester, ki ga je izvedel hornist Lupinc, ob spremljavi pianista Kralja. Pianistka Katja Milič je zaigrala dve skladbi Scarlattija in Schumana, izredno zanimiva pa je bila izvedba skupine tolkal. Nastopili so z delom skladatelja Hochrainerja. Harmonikarski ansambel Synthesis je sklenil večer s »Koncertnimi variacijami« Würtherja.

Na splošno moramo priznati visoko raven vseh izvajalcev. Pri Glasbeni matici se

MAŠA V RIŽARNI

Večja skupina slovenskih vernikov se je v nedeljo, 17. t.m. popoldne, udeležila maše za vse žrtve nacističnega uničevalnega taborišča v tržaški Rižarni. Službo božjo na kraju nekdanjih strahot je daroval msgr. Ivan Kretič, ki je med pridigo spomnil, kako je svet zašel od nedolžnosti in popolnosti ob stvarjenju ter doživel tudi take grozote, kot so jim bili priče preganjanci v Rižarni. Ljudsko petje je ob koncu maše ganljivo zadonelo med nekdanjimi zidovi smrti, ki stojijo v nemi opomin sedanjim in bodočim rodovom.

je v zadnjih letih izoblikovala skupina mladih glasbenikov, ki s svojim odličnim izvajanjem kažejo na svojo visoko poustvarjalno moč. Zaželjeno pa bi bilo, da bi Glasbena matica poskrbela, da se uresniči želja tržaškega skladatelja Grbca, ki se je že pred tridesetimi leti zavzemal za to, da bi se ustanovil in deloval v sklopu Glasbene matice tudi orkester, ki bi nedvomno lahko pomenil višek glasbenega ustvarjanja.

M. T.

MLADINSKI ZBOR

GLASBENE MATICE V MILJAH

Svoj zaključni koncert v letošnji sezoni je Mladinski pevski zbor tržaške Glasbene matice imel v petek, 15. junija, v miljski stolnici. Zbor, ki ga vodi Stojan Kuret, se je predstavil z zanimivim sporedom, ki ga je delno izvajal ob spremljavi odlične mlade harfistke Jasne Corrado-Merlak.

Pred začetkom sporeda so mlade pevce in občinstvo pozdravili miljski župnik Giorgio Apollonio, župan Willer Bordon in predsednik Društva Slovencev miljske občine Kiljan Ferluga.

V prvem delu je Mladinski pevski zbor izvajal dela slovenskih skladateljev Kogojca, Gabrijelčiča, Merkušja in madžarskega skladatelja Bela Bartoka, s katerimi je prvič nastopil.

Drugi del pa je bil prava poslastica. Zbor je namreč pel zahtevno in odlično mladinsko zborovsko kompozicijo »A. Cernoy Corals opus 28« angleškega skladatelja Benamina Brittna, ki jo je zbor izvajal ob predpisani spremljavi harfe. Delo vsebuje 12 skladb, ki lahko ima tudi vsaka posebej svojo samostojno življenje, v polnosti pa vendarle zazvenijo le ob celotni izvedbi Brittnovega dela. Petkova izvedba je nedvomno izzvenela prepričljivo, veliko je tudi pripomogla odlična spremljava harfistke Jasne Corrado-Merlak, na splošno pa moramo zboru in njegovemu pevovodji čestitati ob izvedbi, a predvsem ob modri programski izbiri, ki plemeniti naše zamejsko zborovsko življenje.

—o—

ŠKOF BELLOMI OBISKAL

PADRIČE IN GROPADO

Tržaški škof Bellomi, ki v letošnjem letu obiskuje številne župnije v škofiji, je pretekli teden bil na pastirskem obisku tudi v Padričah in Gropadi. Za versko življenje v teh vaseh skrbi bazovski župnik Marijan Živic; škof je v četrtek, 14. t.m., imel priložnost, da se je srečal tudi z vaščani teh dveh vasi.

Na padriškem športnem igrišču se je seznanil z delovanjem SZ Gaja, v šoli »Karel Destovnik - Kajuh« pa se je srečal z vaškimi kulturnimi in gospodarstvenimi delavci. Med srečanjem je tržaški škof Bellomi izrekel priložnostno misel, ki je temeljila na vrednotah miru in bratstva med narodi. Na večeru je nastopil tudi pevski zbor »Slovan«, predstavniki padriške Gozdne zadruga pa so prikazali zanimiv videoposnetek o svojem delovanju.

Umrl je Josip Merku

V 88. letu starosti se je 12. junija tiho poslovil od tega sveta Josip Merku. Vsi, ki so ga poznali, vedo, da je bil rajnik enkratna osebnost in kot tak bo ostal v spominu vseh. Njegova življenjska pot je značilna za mnoge tržaške Slovence, ki so si že v nemških šolah, na cesti in sploh v življenju utrjevali svoj značaj in zavest. To so bili ljudje, ki so tudi za ceno velikih odpovedi znali v težkih časih vztrajati in ohranjati svojo kulturno in narodno dediščino, gojiti svojo duhovno in kulturno rast in jo posredovati ne samo ožji družini, ampak tudi širšemu okolju, v katerem so živeli in delali.

Pokojnik je bil priljubljen ne samo kot sposoben in spoštovan uslužbenec pri Trgovinski zbornici v Trstu, ampak tudi kot glasbenik, raziskovalec in zbiratelj najrazličnejšega gradiva, ki je bilo tako ali drugače povezano z usodo Trsta in prisotnostjo Slovencev v njegovem življenju. Z dolgoletnim zbiranjem si je tako ustvaril bogato knjižnico, v kateri je hranil številne dragocenosti, knjižne unikate, druge starine in številne stare dokumente in zapuščine, ki jih je našel v raznih tržaških antikvariatih, a tudi pri zasebnikih. V svoji zbirki je hranil tudi številne stare fotografske posnetke in zemljevide.

To gradivo pa mu ni bilo samo mrtva beseda, ampak ga je tudi preučeval in o njem pisal. Tako je prispeval članke za Jadranski koledar, pri Zalivu pa je objavil v nadaljevanjih razpravo o tržaškem okoličanskem bataljonu in o razraščanju italijanskega šovinizma konec prejšnjega stoletja v Trstu. V svojih delih je pokazal ne samo temeljito poznanje obravnavanih tem, ampak tudi velik smisel za zgodovinsko raziskovanje in obdelovanje zbranega gradiva. Ze s temi svojimi deli pa si je pridobil častno mesto med tistimi, ki z veliko ljubeznijo in temeljitim delom odkrivajo skrite koticke in pozabljene dogodke iz naše preteklosti.

Zadnja leta je Josip Merku bolehal, še vedno pa je z veliko ljubeznijo in skrbjo bil pri svojih knjigah in dokumentih, pri fotografiji in kinematografiji, ki so mu bili v veselje in so mu osmislili življenje.

Naj mu bo lahka tržaška zemlja, ki jo je tako ljubil.

Marko T.

ŠIRITE NOVI LIST!

LADI DEVETAK

Vrh med prvo svetovno vojno

II.

Na Vrhu in v sosednjih vaseh so bili zatem krvavi in hudi boji. Veliko avstrijskih in italijanskih vojakov je padlo. Bilo jih je toliko, da nekateri trdijo, da je vsak kvadratni meter vaške zemlje terjal več kot dve žrtvi. V sami vasi in okolici važnejših bitk ni bilo. Stanje je bilo za obe strani namreč izenačeno. Omembe vredno je, da so avstrijski vojaki zaradi velikega števila ranjenecv pod Debelo Grižo (ital. Monte San Michele) zgradili precej veliko vojaško bolnico. Bolnica je bila največja v primerjavi s tistimi, ki so obstajale tu na Soški fronti. Najvažnejša bitka, če jo lahko tako imenujemo, se tiče tretje italijanske armade, ki je bila uničena pri Zdravščini (v ital. Poggio Terza Armata). Starejši vaščani

namreč pravijo, da ta armada ni bila uničena v spopadu z avstrijskimi četami, pač pa je grda usoda zadela italijanske vojake. Italijanske čete so z namenom, da bi vdrle v avstrijski tabor, spustile pri Zdravščini veliko količino plina. Gotovi so bili, da bo plin povzročil smrt večine avstrijskih vojakov. Na tak način bi imeli potem prosto pot na goriško stran. To jim je skoraj uspelo, toda tistega dne je naenkrat zapihala nepredvidena kraška burja, ki je nepričakovano porinila ves plin zopet proti Zdravščini, kjer so se nahajale italijanske čete, in prinesle večini italijanskih vojakov smrt.

Na Soški fronti je dolgo vladalo, kot že omenjeno, ravnovesje. Toda potem so po velikih in krvavih bojih avstrijske čete le

Zares nerazumljiva in povsem nesmiselna prijava

Deželno vodstvo Slovenske zamejske skavtske organizacije je izrazilo začudenje in protest zaradi začetka sodne preiskave proti dvema članoma rediteljske službe ob veliki slovenski manifestaciji na Travniku v Gorici preteklega 20. maja.

Gre za dva mladoletna fanta, dijaka trgovskega zavoda Žiga Zojs v Gorici in aktivna člana slovenske skavtske organizacije na Goriškem. Kot taka sta sodelovala v rediteljski službi, in sicer ob vstopu v Gorico iz tržaške smeri, nedaleč od Motela Nanut. Tam sta pomagala usmerjati promet udeležencev manifestacije proti unaprej določenim parkiriščem. Policija je najprej nastopila z vprašanji o tem, kdo je izobesil lepake na nedovoljenih mestih, za kar nista mogla vedeti. Nato so orožniki v civilu zahtevali, naj lepake odstranita, česar nista storila, ker ni bila njuna dolžnost. Končno jima je bilo ukazano, naj se odstranita, kar sta tudi storila. Še prej pa so ju legitimirali.

Zdaj sta prejela sodno obvestilo z navetom, naj imenujeta zagovornika. Vodstvo Slovenske zamejske skavtske organizacije jima izraža vso solidarnost, obenem pa protestira proti ravnanju oblasti, ki so bile predhodno obveščene, da bodo

prireditelji poskrbeli tudi za redarsko službo, kot je običaj na velikih manifestacijah. Zato je obtožba, da sta si fanta prillašala uradne funkcije, povsem nerazumljiva in nesprejemljiva.

Vest, da imata opravka s sodno oblastjo dva mlada skavta z Goriškega, ni vznemirila samo vodstva njune organizacije, temveč celotno manjšino. Na dlani je, da nista zagrešila nobenega kaznivega dejanja iz preprostega razloga, ker sta opravljala oziroma hotela opravljati koristno delo, ki je bilo oziroma bi bilo v službi celotne družbe. Prepričani smo, da bo sodnik celotno zadevo takoj razumel in prijavo spravil tja, kamor edinole spada: v koš!

—o—

OD ČETRTERKA DALJE NOVA UPRAVA V TRSTU

■ nadaljevanje z 2. strani

Pred sklepnim glasovanjem so zapustili dvorano svetovalci PSI, ker ni bila sprejeta v razpravo njihova gospodarska resolucija. V Trstu od četrtka dalje polnomočno opravlja svoje dolžnosti novi občinski odbor. Nastal je v težavnih okoliščinah, ki kažejo na nejasnost političnega trenutka v mestu.

Umrla je grofica Nicoletta Coronini

Prejšnji ponedeljek so v družinsko grobnico v Gorici položili k večnemu počitku grofico Nicoletto Coronini, sestro Guglielma Coroninija in članico znane goriške plemiške družine. Grobnica se nahaja v zasebni kapeli ob njihovi palači v Drevoredu XX. septembra, kjer je bil opravljen tudi pogrebni obred. Vodili so ga duhovniki s Placute, torej iz župnije, kamor sodi vila Coronini, sodelovali pa so še redovniki s Kapele in iz Kromberka, iz dveh cerkva, ki sta danes na drugi strani meje, a sta v preteklosti bili tesno povezani.

Znano je, da so grofje Coronini - Cronberg do zadnje vojne poleg vile v Gorici bili tudi lastniki gradu Kromberk, kjer ima

sedaj sedež Goriški muzej, in tamkajšnjih obsežnih posestev. Iz imena njihove družine izhaja tudi današnje krajevno ime, v srednjem veku se je kraj namreč imenoval Stran. Grof Guglielmo Coronini in njegova sestra pok. Nicoletta sta s Kromberkom ostala povezana tudi po vojni, zlasti s tamkajšnjim cerkvenim življenjem, saj sta v kromberško cerkev pogosto prihajala k maši. Pok. grofica Nicoletta je bila poznana kot širokogrudna dobrodelna oseba, kar je prišlo do izraza tudi na pogrebu, ki se ga je poleg zastopnikov plemiških družin udeležilo tudi precej ostalih ljudi, med njimi tudi močno zastopstvo domačinov iz Kromberka.

prodrle skozi italijanski zid. S tem je bilo na Vrhu in v sosednjih vaseh pravzaprav konec krvavega boja.

Vaščani so bili ta čas v begunstvu. Tam jim je trda predla. Trpeli so velikokrat lakoto, kajti vojna je po vsej Avstro-Ogrski povzročila veliko revščino. Poleg revščine so takrat razsajale tudi razne nalezljive bolezni kot kuga in tifus. Zaradi tega je mnogo vaščanov pomrlo, zlasti otroci.

Pa tudi vojna je terjala mnogo žrtev; na fronti je pomrlo mnogo vaških mladeničev.

Po končani vojni so se vaščani vrnili na svoje domove. Seveda so našli celo vas do tal porušeno. Pravijo, da niti ena hiša ni ostala cela. Na gmajnah in travnikih so ležale granate in drugo orožje. Po dolinah so stale barake, v katerih so med vojno bivali avstrijski vojaki. Vaška tla so bila prepletena z jarki, v katere so se med vojno zatekali vojaki.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Zgodnja dela Toneta Kralja na razstavi v Sežani

V Kosovelovi knjižnici v Sežani so v petek, 15. t.m., odprli manjšo razstavo grafik Toneta Kralja iz njegovih študijskih let, ki jih je z ohranjenimi originalnimi ploščami že po Kraljevi smrti pred nekaj leti odtisnil slikar Lucijan Bratuš. Pričujoča dela so nastala okrog leta 1920 in so tipičen odraz časa in razmer, v katerih je ustvarjala takratna slovenska umetnost.

V svetu likovne umetnosti še niso izginili odmevi elegantne secesijske risbe, že od Tratnika dalje pa je bilo slutiti, da bo mlajša generacija nastopila z drugačnim likovnim izrazom. In res se je ta rod oprijel ekspresionizma, smeri, ki ji je bližje kot lepotni ideal bilo duhovno bistvo upodobljenih snovi. To usmeritev je ekspresionizem izražal s ploskovitim poenostavljanjem in anatomskimi deformacijami, kar lahko spoznamo v 20. letih našega stoletja zlasti v delih obeh bratov Kraljev, Božidarja Jakca, Vena Pilona, Ivana Čarga idr.

V to umetnostno in sploh družbeno vrenje je kmalu opazno vstopil Tone Kralj, ki ga poznamo kot utiralca novih poti v likovni umetnosti sploh, še posebej pa si je prizadeval obnoviti slovensko cerkveno slikarstvo. Že leta 1921 je nedaleč od Sežane, na Premu, v tamkajšnji župnijski cerkvi poslikal stranski niši v izrazito avantgardnem slogu, pomembne so tudi nekatere zgodnje cerkvene poslikave na Krasu, tako v Avberju (1927-28) in Tomaju (1928-30). Iz takratnih časnikov in revij je znano, kakšne polemike je povzročil Kraljev popolnoma nov pristop k tej umetnostni nalogi, saj je bilo občinstvo vajeno predvsem okusa, ki se je naslanjal na baročni ali ostale zgodovinske sloge.

Pri Kraljevih grafikah, prikazanih na tej razstavi, prevladuje religiozna motivika, kar je nasploh značilno za mnoga dela slovenskega ekspresionizma, tudi v pesništvu. Podobe Križevega pota, sv. Martina in Janeza Nepomuka pa so sploh nastale kot predloge za poslikavo cerkve v Dobropoljah, ki sta jo leta 1921 načrtovala brata Tone in France Kralj. Nadaljnja prvina, ki jo opažamo pri zgodnjem Kralju, je simbolizem, npr. pri jedkanih Človek, Pomlad, Matere, pri katerih bi njihovo ikonografsko izvedbo lahko primerjali z nekaterimi tipičnimi prisposodobami

takratnih slovenskih ekspresionističnih pesnikov. Priljubljen motiv je bilo pri Tonetu Kralju v vseh njegovih ustvarjalnih obdobjih trpljenje, v pričujočih delih npr. grafike iz cikla Križev pot in podoba Janeza Nepomuka. Slikarjevo čutenje s ponižanimi in zatiranimi se je na poseben način odražalo prav v cerkvenih poslikavah na Primorskem, ko je v verske prizore neopazno vpletal aktualne dogodke, npr. v Lokvi pri Divači, kjer je na svojstven način ožigosal okupatorjeva medvojna divjanja v Brkinih. Goriški muzej pa hrani veliko Kraljevo sliko iz leta 1969, na kateri na neposreden način obtožuje italijanske vojake, ki so leta 1942 sežgali Bizjakovo družino na Otlaci. Pričujoča razstava v Kosovelovi knjižnici je po številu del skromna, a nas opozarja na izgovore, iz katerih je Tone Kralj črpal na začetku umetniške poti, razstavljenega gra-

fike, četudi v posmrtnih odtisih, pa so pomemben dokument samih začetkov slovenskega ekspresionizma.

Petkova otvoritev je poleg strokovne predstavitve obsegala še nastop Aleksija Pregarca, ki je prebral svoje najnovejše pesmi, in glasbeni spored, ki sta ga izvajala violinist Boris Guštinčič in harmonikar Miloš Mozetič. Razstava v Sežani bo odprta do 25. t.m.

M. V.

—o—

LITERARNA NAGRADA ALEKSIJU PREGARCU

Ni še dolgo od tega, kar smo na teh straneh pisali o Aleksiju Pregarcu. Z njim smo se pogovorili o raznih vprašanjih, a tudi o njegovem pesniškem ustvarjanju. Pred dnevi pa je Aleksij Pregarc prejel za ciklus pesmi »Kaos«, ki ga je v italijansko prevedla Jolka Milič, drugo nagrado na italijanskem literarnem natečaju za pesništvo »Europa 2000«, ki jo prirejajo v Toskani.

Nagrado mu bodo podelili na posebni slovesnosti v kraju Marina di Carrara. Ob lepem umetniškem uspehu mu iskreno čestitamo.

Človek onesnažuje okolje in naravo

Pomlad je čas, ko ljudje hodijo na izlete in na sprehode v naravo. Človek, ki preživi ves teden zaprt v pisarni, tovarni, šoli ali na katerem koli drugem delovnem mestu, si želi preživeti konec tedna v naravi.

Naj bo to sprehod v hribe, v kak gozd, na travnik ali k morju, povsod bo našel spokojnost in mir. V gozdu se sprehaja med drevesi in zelenjem in povsod vladata mir in tišina, ki pa ni popolna tišina, ker se čujejo petje ptic in brenčanje žuželk ter šelestenje listov na drevesih. Tudi oko uživa ob toliki lepoti: raznovrstne čudovite cvetlice, zelena barva v raznih odtenkih, med vejami dreves pa se svetlika modrina jasnega neba. To človeka sprosti, razvedri in ga duhovno obogati: ta mir, spokojnost zelenja in lepota narave. Enako je poln doživetij sprehod ob kakšni reki; letijo žuželke in kačji pastirji, v vodi pa švigajo ribe. Sedeš k rečni strugi in poslušas glasove narave.

Toda v zadnjih letih so take idilične slike že redke: onesnaževanje grozi naravi in njeni lepoti. Po gozdovih opažamo polno smeti, konzervnih škotel in steklenic. Veje so polomljene, mnogi gozdovi požgani zaradi požarov. Nič bo-

lje se ne godi rekam in morju, ki je vedno bolj onesnaženo.

Škocjanske jame, nekoč biser Krasa, so v zadnjih letih polne neznosnega smradu. Nekoč bistra reka Reka, ki delno teče skozi jame, je sedaj smrdljiva in umazana luža. To je napravana človeška roka: to je rezultat industrializacije in tovarn.

Človek že desetletja vztrajno onesnažuje naravo in okolje, v katerem živi. S tehnologijo si lepša življenje in olajšuje delo, toda onesnažuje naravo in zastruplja zrak, katerega diha! Velika je cena, ki jo plačuje človek za svoje ugodje!

Kaj naj naredi človek za zmanjšanje onesnaževanja narave in za preprečitev nadaljnje zastrupljanja zraku? Predvsem je potrebno, da voditelji držav poskrbijo, da se s strogimi zakoni prepreči nadaljnje onesnaževanje voda in zraku zaradi tovarn. Vsaka večja tovarna mora imeti ustrezno in brezhrebno čistilno napravo, da ne gredo odplake v vode in morja. Tovarne morajo biti grajene daleč od mestnih

nadaljevanje na 8. strani ■

Marko Paulin

Vaščani so našli ob svoji vrnitvi tudi veliko kaverno. Kaverne so služile vojakom, da so se v njih lahko naspali in niso bili izpostavljeni nevarnostim. Mnogo kavern se je ohranilo do danes v takem stanju, kot so bile takrat. Veliko pa so jih razstrelili. Te so sedaj napolnjene s kamenjem in gruščem.

Da bi se lahko preživljali, so vaščani po vojni ščistili brajde, lehte in plante, razorane od granat. S skupnimi močmi in vzajemno pomočjo smo počasi vse naredili, pravijo. Hitro po vrnitvi so začeli graditi hiše. Gradivo za obnovo hiš so našli po gmajnah in travnikih. To so bile povečini deske, ki so jih zapustili avstro-ogrski vojaki po končani vojni. Dokler si niso znova postavili hiš, so prebivali tam, kjer so stale že pred vojno njihove hiše. Po-

svetili pa so se tudi kulturnemu in prosvetnemu napredku. Ustanovili so, kot že omenjeno, prosvetno društvo »Škofnik«, ki je delovalo do druge svetovne vojne in dobilo po njej spet novo ime »Danica«. Od tedaj spremlja in vodi vse domače prosvetno delovanje.

Žal pa vaščani po prvi svetovni vojni, čeprav so zgradili spet na novo lastne domačije, obnovili dramski odsek in pevski zbor, niso odpravili bede. Kmalu je prišel na oblast fašizem, ki je v vasi najprej prepovedal pogovor v materinem jeziku, nato pa je zaprl v vasi slovensko šolo. Če je le mogel, je preprečil, da vaščani, ki so bili slovenskega porekla, niso dobili nobene službe, ostalo jim je le kmečko delo. Kdor si je hotel preskrbeti vsakdanji kruh, je moral obdelovati polje. Vaško po-

lje pa ni toliko rodovitno, da bi nasitilo vse številne vaščane. Vas je namreč takrat štela že več kot 400 prebivalcev. Zaradi tega se jih je mnogo izselilo v Južno Ameriko t.j. zlasti v Argentino. Mladi, najmočnejši in najbolj zdravi mladeniči so odšli v tujino. Vas se je takrat precej spraznila. Ostali so samo starejši ljudje in otroci. Po nekaj letih pa se je vaško prebivalstvo zopet zvečalo, tako da je vas pred drugo svetovno vojno spet štela več kot 400 ljudi.

Konec

Viri

Tako mi je povedal stari oče, JUREN ANGEL raj., bivajoč na Vrhu sv. Mihaela, št. 47, 34070 - Sovodnje ob Soči - GORICA.

Sodobno kmetijstvo

Žito-hrana za moč

Hrana iz beljakovin (meso, mlečni izdelki in jajca) je vedno dražja. Zato se vračamo k poglaviti hrani človeštva, ki daje veliko energije in drugih potrebnih snovi, posebno v primerjavi s sadjem in zelenjavo. Žit pojemo veliko, pa se tega niti ne zavedamo, saj so to kruh, testenine, vse sorte peciva in prigrizkov. Dietiki in zdravniki so ugotovili, da hrana, ki je pretežno sestavljena iz sadja, zelenjave in žitaric, ni le za človeka najbolj primerna, temveč ga tudi varuje pred degenerativnimi boleznimi, od črevesnih bolezni do raka. Vrednost imajo neoluščene žitarice, ker je naš organizem pripravljen za predelavo žitaric z ohranjenimi neprebavljivimi ali malo prebavljivimi sestavinami, kot so celuloza, polceluloza in lignin, ki pa jih s prečiščevanjem odstranimo.

Ljudstva, ki jedo neočiščene žitarice v manjši meri, obolevajo za debelostjo, vnetjem slepiča, sladkorno boleznijo, rakom debelega črevesa in danke, črevesnimi vnetji, kroničnim zaprtjem, zlato žilo. Črevesni bacili, koli, prebavijo celulozo in s tem proizvajajo vitamine skupine B in K, ki urejajo živčno ravnovesje in strjevanje krvi. Žitarice niso torej le čist škrob, temveč vsebujejo tudi balast, ki pospešuje potovanje hrane skozi črevesje, kar pomeni, da z vlakni bogate žitarice omogočajo naravno, vsakodnevno in popolnejšo izločanje, naše zdravje pa je tesno povezano s prebavo in izločanjem.

Neoluščene žitarice nas silijo k žvečenju in s tem pospešujejo razvoj obraznih

mišič in prekrvavitev dlesni, kar ohranja zdravo zobovje. Dobro prežvečena hrana je začetek dobre prebave, želodec se hitreje izprazni, hitrejši je tudi prehod skozi debelo črevo, zaradi česar je manj možnosti za nastanek zlate žile in krčnih žil. V črevesju je tudi več koristnih bakterij, manj pa škodljivih bakterij, ki nastajajo

zaradi zastajanja hrane in lahko spremenijo žolčne kisline v kancerogene snovi. Izločanje je hitro in obilno, iztrebki so brez vonja.

Nekatera afriška plemena pojedjo na dan 600 g naravnih žitaric, pa vendar so ljudje vitki. Redilne so samo prečiščene oziroma osiromašene žitarice.

Glavna sestavina žita je škrob, ki ga je največ v rižu — 77 odst., pa do 54 odst. v nekaterih sortah pšenice. Pšenica trde vrste vsebuje beljakovin 12,7, maščob 2, kalcija 45, škroba 68,7, železa 3,3, fosforja 423 miligramov na 100 gramov.

SESTAVA ŽITARIC

	beljakovine	maščobe	škrob	kalcij	železo	fosfor
ječmenj	10	1,2	79	16	2	340
riž, napol oluščen	7,6	1,6	76,5	10	1,1	300
oves	15	7,4	67	53	4,5	405
rž	16	2,6	68	54	4,5	536
koruza	9,2	3,9	72,1	10	2,4	256
proso	10	2,9	70,9	20	6,8	311
ajda	15	2,5	60,3	58	3,6	347

N.B. Na razpredelnici je k škrobu prištet tudi sladkor.

Žitarice so zelo čvrsta hrana. Zrno je trdo, jedrnato; v njem je zelo malo vode. Jabolko je videti suho, a je v njem 58 odst. vode. V zrnu ovsja je je desetkrat manj. Kaljenje in razvoj rastline, ki zraste iz borih 5 mm velikega zrna, je eksplozija elektromagnetne energije, ki je še v veliki meri uganka.

Kadar jemo sadje (hruške, marelice, češnje), seme skoraj vedno odvržemo. S sadežem dobimo sicer življenjsko pomembne snovi, ne daje pa nam posebne moči. Če pa jemo sadeže, ki so v resnici seme (kostonj, mandelj), zaužijemo z njimi veliko

energije, kar velja tudi za semena sočivja. Druga značilnost žitaric je omejena količina beljakovin; največ je je v rži in ovsu, najmanj v neoluščenem rižu. Žitarice vsebujejo tudi malo maščob; veliko pa imajo vitaminov, zlasti E in skupine B, malo pa A in C. Naravna prehrana temelji na raznolikosti. Zato jemo žitarice skupaj z drugimi jedili, posebno ker beljakovine žitaric ne vsebujejo vseh pomembnih aminokislin. Manjkata lizin in treonin, ki ju v velikih količinah vsebujejo jajca, mleko, sir, meso.

dalje na 8. strani ■

LIPA - drevo življenja

JOŽKO ŠAVLI

SLOVENCİ IN LIPA

Kot drevo življenja se lipa pojavlja v Srednji Evropi najbolj izrazito na območjih, kjer so še pred Rimljani in Kelti bivali Veneti ali Vendi in sicer že v 1. tisočl. pr. Kr. Kot nam še danes pričajo mnoga imena, je njihovo ozemlje obsegalo območja ob gornjem Jadranu, Alpe ter bližnje predele. Še pod Rimljani se je v Švici nahajal vojaški tabor po imenu Vindonissa (danes vas Windisch) in Bodensko jezero se je imenovalo Venetus lacus. Današnja Bavarska se je pod Rimljani imenovala Vindelicia, po tamkajšnjem ljudstvu. Na Tirolskem se nahaja še danes nad Meranom dolina Wintschgau, okrajšano iz Vindischgau. Ob Donavi, že na pragu Panonije, spet rimski vojaški tabor Vindobona (današnji Dunaj), nekoliko niže pa mesto Carnuntum, v čigar imenu se odraža poznejša Karantanija. 80)

Območje s tem imenom pa je še obsežnejše. Tudi Lužiški Srbi ali Sorbi so bili od svojih nemških sosedov imenovani Wendi. Madžari nazivajo kot Vende poleg Slovakov tudi Slovence. Slednje pa Nemci vse do prejšnjega stoletja spet nazivajo Windische in prvi zgodovinski viri kot leta 618 Vita S. Columbani ter 650 Fredegarii Chronicon spet Vinde in Venete. 81)

Da so mogli imeti Vendi ali Veneti na tem območju večjo vlogo, kot pa jim jo pripisujejo keltomani in germanofili, nava- ja več izvedencev za predzgodovino, tako npr. italijanski profesor G. Pellegrini, ki pa se obotavlja pritegniti Kretschmerju, znemu učenjaku, ki pravi, da je treba tudi za Norik predpostavljati Etruščanom in Retijcem sorodno ljudstvo, kot nam kaže enotna kultura žganih predmetov na območju, ki (v predkeltski dobi) sega od Češke in Moravske do gornje Italije. 82)

Omenjeno območje so, kot vemo, zasedli v 4. stol. pr. Kr. Kelti, za njimi pa v 1. stol. pr. Kr. Rimljani. Večina zgodovinarjev sprejema brez pridržkov dejstvo, da je bilo območje z zasedbo tudi pokeltno oz. kasneje poromanjeno, kar pa je v resnici še najmanj verjetno. V tem pogledu moramo na vsak način pritegniti gledanjem H. Tume, 83) ki ugotavlja, da se je keltska in rimska zasedba nanašala samo na utrjena gradišča in nekatera mesta, ohranilo pa se je razmeroma svobodno kmečko perbivalstvo na deželi. Nobenega smisla ni imelo uničevati kmeta, ki je prideloval za hrano, niti ga zaslužniti, saj zasedbena oblast nikoli ne bi imela dovolj ljudi za nadzorstvo dela na polju.

Kmet je bil obvezan za določene dajatve, sicer pa je skoraj povsem svobodno obdeloval polje in pastiral po planinah. Ohranjal je svojo preprosto kulturo, svoja verovanja, svoj jezik in tudi simbole, med njimi, kot vse kaže, lipo kot drevo življenja.

Po gledanjih, ki so veljala vse do druge vojne in kot stereotipi večinoma še danes, si H. Tuma, potem ko je preučil ledinska imena v Alpah ter na bližnjih predelih, predstavlja to prastaro prebivalstvo Vendov ali Venetov kot »stare Slované«, zakaj pomen starih ledinskih imen je mogoče povsem zadovoljivo pojasniti s slovenskim izrazoslovjem. Seveda pa dosledno odklanja trditev, da bi ti »stari Slovani« kdaj koli prišli iz močvirnatga Zakarpatja. S tem pa seveda, ne da bi se tega posebej zavedal, povsem spodbije bistvo predstave o »starem Slovanu«.

Med slovanskimi in sploh evropskimi jeziki sta samo slovenščina ter sorbsščina ohranili dvojino, ki kaže na prastaro indoevropsko korenino teh jezikov, s tem pa tudi na prastaro kmečko tvorno in duhovno kulturo narodov, ki ju govori. Poreklo slovenskega naroda je torej starejše od drugih, tudi od slovanskih. In povsem verjetno je, da so Slovenci na današnjem ozemlju avtohtoni, ker zgodovinski viri prav nič ne poročajo, da so se kdaj koli priselili v te kraje. Zdi se, da so v resnici to, kar jih prvi viri navajajo; ostanek nekdanjih Vendov ali Venetov, s prastarim jezikom in

ŽITO — HRANA ZA MOČ

■ nadaljevanje s 7. strani

Zdaj razumemo, zakaj so pri ljudskih jedeh žitaricam vedno dodane še druge beljakovine; polenti mleko, testeninam sir, meso ali fižol, rižu mleko. Taka je izdatna uravnovešena prehrana.

Žitno zrno s kalčkom je življenjsko pomembno, pa tudi hitro pokvarljiva hrana. Kalček, v katerem je velik del hranljivih snovi, hitro propade v vročem in vlažnem prostoru. Zato je treba zrnje hraniti v hladnem, zračnem in suhem prostoru, da se ohrani tudi več let. V kuhinji je prav, če žitarice nekaj ur pred kuhanjem namakamo v hladni vodi, da se osvežijo in zmehčajo.

Z. T.

ZAHVALA

Ob izgubi našega dragega

dr. Jožeta Seražina

se toplo zahvaljujemo msgr. dr. Skerlju, msgr. Živcu, g. Namacu, don Alighieriju, rektorju semenišča, semeniščnikom, tržaškemu oktetu, prof. Josipu Tavčarju, bivšim kolegom in študentom iz Trsta in Gorice, raznim ustanovam, društvom, slovenskim šolam, radiu Trst A, vaščanom iz Bazovice, delovnim kolegom, piscem člankov, darovalcem cvetja in v dobrodelne namene ter vsem, ki so nam bili ob strani in počastili njegov spomin. Posebna zahvala dr. Martelancu, dr. Senčarju in ge. Dorici.

Trst, 21. junija 1984

DRUŽINA

Kaj je novega v Medjugorju

»Pa se le giblje...«, namreč zemlja okrog sonca in ne narobe. Tako so rekli po obsodbi Galilejevega nauka.

Tako bi dejal o medjugorski epopeji. Odkar je nova in razširjena komisija strokovnjakov — in ne mostarski škof, in ne jugoslovanski škofje in še manj evropski škofje — objavila tisto precej dvomno izjavo, naj bi duhovniki ne organizirali romanj v Medjugorje, odtlej so spet zašumeli dvomi, pomisleki, ugovori. Zadržki in pridržki pa farizejska veleprevidnost med takimi, ki medjugorsko nič kaj preprosto stvarnost najmanj poznajo.

Na knjižnem trgu so se poleg dosedanjih improviziranih brošur pojavile v več jezikih in deželah zajetne knjige o Medjugorju izpod peresa kvalificiranih teologov.

V prvih junijskih dneh mi je bilo dano kar tri večere zaporedoma prisostvovati ekstazi vidcev — in zmoliti z njimi tisti Oče maš in Slava Ocu, ki ga začne med ekstazo nam neslišna in nevidna Nebeščanka.

Ekstaze trajajo vse to leto manj kot eno minuto. Zvečer vnebohodne nedelje pa je trajalo srečanje vidcev z Gospo kar precej minut in najbolj znana vidka je bila spet izredno razgibana in živahna v obrazu in neslišnem razgovarjanju z nevidno prikaznijo. Drugače pa ostajajo vidci resnih obrazov med videnjem, ki v vsakdanjem življenju niso več tako komunikativni kot v prejšnjih letih, delajo vtis čisto odraslih in doraslih oseb, celo nekam pogreznjenih vase.

Poleg skupine Portugalcev nekega knjižnozaložniškega podjetja s filmskim operaterjem je bilo na vnebohodno nedeljo tudi dvoje avtobusov Italijanov, en avstrijski, nekaj limuzin iz bolj oddaljenega Zahoda in zopet potrpežljivi in zvesti zakonski mož iz Švice s svojo 24-let trpečo ženo invalidinjo, bivšo baletko. Presenetilo me je bistveno izboljšanje njenega zdravstvenega in

duševnega stanja. V torek, 5. junija, pa se je pojavilo v dveh avtobusih prvo italijansko otroško romanje nekje iz Pescare. Privatna, takome-novana katoliška šola, si je mogla privoščiti prekinitev pouka. Noč so prespali na trajektu, v opoldanskih urah so bili že na cilju, brž po večerni maši pa jih je spet vzel mrak. Pred njimi je bilo romanje šolskih otrok že lansko leto iz Stuttgarta v Nemčiji.

Na vsem širšem področju Medjugorja so hoteli okrog nedeljskih dni rezervirani že od zime sem za vse poletje. Pač pa je v Čitluku oblast dovolila prenočevanja v zasebnih hišah in je uradno povedano, da je na voljo 200 zasebnih ležišč za tužce.

Stanko Žerjal

ČLOVEK ONESNAŽUJE OKOLJE IN NARAVO

■ nadaljevanje s 6. strani

središč in sploh daleč od mest. Petrolejske ladje morajo imeti čimbolj ustrezne naprave, da se prepreči onesnaževanje morja itd....

Toda vsak posameznik lahko mnogo prispeva k čistoči okolja, v katerem živi. Zelo pomembno je, da se o ekološkem problemu govori že v osnovni šoli. Učitelji naj v šoli vtepejo otrokom v glavo ljubezen do narave in skrb za varstvo okolja. Otroci, ki obiskujejo šolo na Krasu, so vsak dan v stiku z naravo in zato naj z učitelji praktično izvajajo ekološki pouk: v gozdu pobirajo smeti, papir in po borovih drevesih tudi borovega prelca. V šoli naj se govori o nevarnosti gozdnih požarov in o škodi, ki jo povzročajo požari, kako je važna previdnost, ko se spreha-ja po gozdovih itd....

Samo če bomo znali vzbuditi ljubezen do narave v mladih, se bomo v bodoče izognili ekološki katastrofi. Narava je last vseh nas in vsi se moramo potruditi, da je ne bomo onesnaževali danes za lepši in srečnejši jutri.

kmečko kulturo, v katere duhovni simboli ki tako očitno izstopa tudi lipa, mistično drevo življenja.

Preprosta kmečka kultura je tista, ki se najmanj spreminja. V zgodovini so prešla kraljestva in cesarstva. Življenje kmečkega človeka pa je ostajalo enako. Jest so morali vsi in zato je kmetovanje v komaj kaj spremenjeni podobi prehajalo tisočletja, četudi so v večini primerov prišli tudi drugačni jeziki, ki jih je kmečki človek prej ali slej tudi prevzel. V primeru Slovencev pa vse kaže, da so ohranili tudi jezik.

Kot bo razvidno iz naslednjih poglavij, je poleg jezika in drugih prvin lipa kot prastaro drevo življenja najbolj izrazita priča za starožitnost Slovencev. Prisotna je v tako pomembnih trenutkih v življenju ljudi, da ne bi mogli reči, kako smo njen simbol kadar in kjer koli prevzeli. Kvečjemu to, da smo ga od davna ohranili.

LIPA NA VASI

Pri Slovencih je bila lipa na vasi središče vsega družabnega življenja. Pod njo so se vršila vaška zborovanja, na katerih so se posvetovali hišni gospodarji o srenjskih zadevah, pod predsedstvom županov, ki so tudi razsojali pravde. Pri razsojanju in odločanju o skupnih zadevah so županu stali ob strani vaški starešine, kot je določala prastara slovenska navada. 84) Že za časa Karla Velikega so ti patriarhalni vaški zbo-

ri ter pravde dobili tudi sodnopravno obliko. In medtem ko je drugod skliceval javna zborovanja grof ter potem njegov namestnik, je imel po slovenskih deželah to nalogo župan s svojo dvanajstijo. To »dvanajstijo« je sestavljalo 12 mož, ki so bili na čelu vaške srenje. 85)

Dvanajstica sama na sebi kaže na izredno staro poreklo vaškega zbora z županom in njegovo dvanajstijo. Sumerci in stari Egiptčani npr. so že delili leto na 12 mesecev. Tudi v Stari Zavezi ni redka, npr. 12 sinov očaka Jakoba, ali pa v Novi Zavezi 12 apostolov. Najpomembnejša pa je dvanajstica v Apokalipsi, kjer popolnoma prevladuje v izmerah in podobi Svetega mesta tj. končne podobe popolnosti Cerkve. V Svetem mestu je tudi Drevo življenja, ki rodi 12-krat svoj sad. Stanovitnost in kvadratična možnost tega števila kaže na nespremenljivost Resnice za vekomaj ter na božjo obljubo. 86) — Takšno mistično simboliko drevesa življenja in števila dvanajst, dvanajstije, odraža tudi vaška lipa. V tem primeru lahko slutimo, da je mogla tudi lipa, drevo zdravja, imeti nekoč ne samo značaj zemeljskega, marveč tudi večnega življenja.

Še v srednjem veku ni bilo po slovenskih krajih nobene cerkve, nobenega gradu, vasi, trga in mesta brez lipe, kar odgovarja dejstvu, da je bila Slovincem »sveto drevo«. 87) In če so vaški zbori ter pravde pod njo zadobili že pod Karlom Velikim

pravno obliko, so obstajali že prej, s tem pa tudi socialna zgradba slovenske vasi in z njo sam slovenski narod. Potemtakem že v Karantaniji, v času pokristjanjevanja ok. 750, četudi večji del naših in tujih zgodovinarjev zaradi protislovenske ideologije političnih sistemov, v katerih delujejo, vztrajno pišejo le o »slovanski« Karantaniji ter njenih »slovanskih« knezih, zanikajoč tako zgodnjo identiteto Slovencev v zgodovini.

(Dalje)

80) Pavel Diakon še leta 780 navaja »ad Sclavorum gentem in Carnuntum quod corrupte vocitant Carantanum«, Hist. Lang. c. 22 (gl. A. L. Kuhar, Slovene Medieval History, Studia Slovenica. New York — Washington 1962, str. 3)

81) gl. A. L. Kuhar, itm., str. 2

82) G. Pellegrini, »Popoli preromani nelle Alpi Orientali«, Alpes Orientales, Ljubljana 1969, str. 41, 49

83) H. Tuma, »Krajevno imenoslovje«, Jadranski Almanah, Trst 1923, str. 128, 132

84) J. Gruden, Slovenski župani v preteklosti, Ljubljana 1916, str. 24

85) S. Rutar, Poknežena grofija Goriška in Gradišćanska, Ljubljana 1892, str. 58

86) Sveto mesto ima npr. 12 vrat v obzidju, ki je zgrajeno na 12 temeljnih kamnih... Dvanajst tisoč je tudi število izbranih pri vsakem: od 12 narodov, v čemer se kaže uresničenje vere 12 patriarhov v njihovem potomstvu. Tako je tudi število 144.000 (12.000x12) v tej stanovitnosti Resnice in božje obljube sveto število, ki predstavlja simbolično občestvo svetnikov (C. Foudard, »Les Origines de l'Eglise«) — gl. D. Forstner, itm., str. 56-58

87) J. Gruden, itm., str. 24